

Maria Llaumett

LES JEUNES D'ORIGINE ETRANGERE, DE LA MARGINALISATION A LA PARTICIPATION

(Mladi stranog porijekla, od marginalizacije do participacije)

C. I. E. M. i Editions L'Harmattan, Paris, 1984.

To je »knjiga koju treba čitati srcem i razumom«, kaže u uvodu voditelj zbirke »Migracije i promjene« Antonio Perotti. Autorica je Maria Llaumett, i sama imigranica u Francuskoj, čileanska izbjeglica. Djelo je sinteza njezina intimnoga i profesionalnog iskustva, podataka Servisa za informacije Centra za istraživanje i proučavanje migracija (Service d'information du Centre d'information et d'Études sur les Migrations, C. I. E. M.) i proučavanja kontradiktornih diskusija i napisa o imigrantima u francuskoj štampi.

Cijelom knjigom proteže se misao eksplicitno izražena u zaključku: »Socijalni su faktori (uključujući dijalektiku interakcije pojedinca i njegove sredine) odlučujući u shvaćanju i objašnjenju nenormalnog ponašanja i stavova. To se jednako odnosi na mlade strance kao i na mlade Francuze iste socijalno-ekonomske kategorije« (str. 146).

Da bi dokazala ovu svoju polaznu i zaključnu misao u prvom dijelu svoje knjige u poglavljima »Mladi stranog porijekla: tko su oni?« i »Nesigurnost — Delikvencija«, autorica nudi statističke podatke o drugoj generaciji imigranata, za koju je ona odabrala u literaturi manje upotrebljavan izraz »mladi stranog porijekla«. Postoje četiri osnovna izvora s pomoću kojih se može ustanoviti broj stranaca (glavni popis populacije; istraživanje zaposlenosti koje provodi INSEE (L'institut national de la statistique et des études économiques); broj važećih boravišnih isprava; istraživanja strane radne snage koje provodi ministar rada), ali je njihov stvarni broj ipak nepoznat. Zbog manjkavosti izvora on se najčešće potcjenjuje, a precjenjuje se broj »implantanih« »presadenih« u francusko društvo (djeca do šesnaest godina nemaju boravišne isprave, ali to ne znači da su prihvatili francusko državljanstvo). Brojke pokazuju da se neprestano povećava broj turske djece, a

osobito marokanske, a smanjuje broj Talijana i Španjolaca.

Nakon statističkih pokazatelja autorica pristupa analizi delikvencije u Francuskoj i u dijelu mladih stranog porijekla u njoj. Maloljetnička se delikvencija povećava. Povećava se osjećaj nesigurnosti među građanima. Novine (»Le Figaro« i »France-soir«) pokazuju sklonost da ističu delikvencije iz imigrantskih sredina.

Pitajući se je li veći broj delikvenata unutar imigrantske ili unutar domaće populacije, autorica iznosi rezultate istraživanja provedenih 1974/75 u Parizu i 1977/78 u Marseillu, Nanterreu, Parizu i Versaillesu: magrepski delikventi mlađi su od francuskih; više je ponovnih prekršaja kod njih nego kod Francuza; više kazni, a manje odgojnih mjera dosuđeno je Magrepcima nego Francuzima; pritvor je češći i duže traje kod magrepske populacije. Magrepsku delikvenciju obilježavaju grupne akcije, najčešće napadi na materijalna dobra.

Razlozi delikvencije, prema M. Llaumett, zajednički su imigrantskoj i francuskoj populaciji: nizak ekonomski status obitelji, slabi uvjeti stanovanja, školski neuspjeh, problemi prilikom zapošljavanja. Posebno se navodi problem njihova uvođenja u društvo koje je povezano s njihovim kulturnim identitetom, povješću obitelji i zemlje porijekla, s jedne strane, a s druge, odnosom društva primitka, te slikom koju ono stvara i koju im o njima odatilje.

Autorica samo nabraja ove faktore ne analizirajući ih i ne dajući o njima nikakve podatke. Iza takva nabranjanja slijedi zaključak u kojemu kaže da u analizi treba voditi računa o svim ovim elementima u njihovoj interakciji; da maloljetnička delikvencija nije značajnija od delikvencije mladih Francuza (što iz podataka nije vidljivo ako je u 1.197 ispitivanih slučajeva 64,5% Francuza, a 35,5% stranaca, i ako se zna da je u istom razdoblju u Francuskoj bilo 19.024.000 mladih Francuza, a 1.388.000 mladih stranaca do 24 godine); da je tipologija delikata ista za obje kategorije te da su adolescencija i predadolescencija razdoblja života kada svi, bez obzira na socijalnu kategoriju i kulturu, teže za potvrđivanjem i traže svoj identitet i mjesto u svojoj sredini. Ono što ih razlikuje jest način na koji se manifestira ta potreba, taj zahtjev za priznanjem i samopotvrđivanjem.

Drugi dio knjige napisan je s ciljem da se ustanove procesi koji se zbivaju s adolescentima stranog porijekla, da se pojasni njihov položaj u društvu i kako se taj položaj odražava na formiranje identiteta.

U prvom poglavlju ovog dijela knjige, koji nosi naslov »Postojbina i segregacija«, ističu se problemi stanovanja migrantske populacije. Iako postoji hijerarhizacija među samim strancima (Evropljani, izumivajući Portugalce žive u stambenim uvjetima koji su slični uvjetima iste socijalno-profesionalne grupe Francuza), zajednička im je osobina da su koncentrirani u »određenim« četvrtima i naseljima. Stanovi često ne odgovaraju veličini obitelji i nalaze se u nekvalitetno građenim i slabo održavanim zgradama. Tako već i sam način stanovanja proizvodi nejednakosti.

Da bi se izlučili problemi stanovanja, krajem 1981. osnovana je Nacionalna komisija za socijalni razvoj gradskih četvrti, i od tada se javljaju nove orijentacije s ciljem da se poboljšaju uvjeti stanovanja i demokratizira postupak razrješavanja stambene politike.

»Škola i profesionalno neuključivanje« poglavlje je u kojemu M. Llaumett predložuje podatke koji pokazuju da je proporcija mladih stranaca i Francuza gotovo ista u prvom ciklusu obrazovanja. Svakim daljnjim stupnjem razlika se povećava u korist Francuza.

Da bi razjasnila razloge školskog neuspjeha pokušava odrediti uzroke školskim poteškoćama. One koje smatra zajedničkim svoj djeci jesu: socijalno-ekonomski status roditelja; način stanovanja i susjedstvo; stupanj prilagođenosti zajednici kojoj dijete pripada. Specifičnosti koje izdvaja kao bitne za imigracijsku populaciju jesu ekonomske, socijalne i jezične karakteristike zemlje porijekla i način školovanja u njoj. S lingvističke točke postoje problemi za djecu imigranata. Dužina boravka u Francuskoj proporcionalna je kvaliteti poznavanja jezika. Zbog problema koji nastaju na ovom području neki predlažu da djeca uče samo francuski kako bi ga što bolje savladala. Međutim, istraživanja su pokazala da učenje materinjeg jezika ne šteti već da upravo ono strano dijete koje razvija naviku govorenja na dva jezika postiže bolje rezultate od onoga koji uči samo jedan jezik.

Vrlo interesantan jest i prilog o proučavanju materinjeg jezika imigranata u Francuskoj. Tom obukom obuhvaćen je re-

lativno mali broj djece. Autorica iznosi oprečna shvaćanja ove problematike (od potrebe učenja materinjeg jezika do straha za integritet francuskog jezika), težinu koje je možda najbolje izrazila citiranjem A. Sayada: »Jezik i kultura bez moći, ni u svijetu u kojem živi, ni u stvarnosti s kojom živi, ni nad ljudima s kojima živi« — tj. jezik i kultura imigranata jest jezik i kultura bez moći, izvan života, izvan stvarnosti, izvan ljudi. Unatoč organiziranju nastave materinjeg jezika i pokušaju njene integracije u francuske škole, autorica francusko društvo ocjenjuje asimilatorskim. U njemu će svaki stranac biti odbačen u svakom pogledu ako ne interiorizira francuske kulturne norme. Kulturne razlike najčešće se spominju kada se govori o teškoćama u prilagođavanju, i one pogađaju posebno određene kategorije stranaca. Fizičke razlike, jezik, shvaćanje svijeta, religija, političke koncepcije, običaji — sve to predstavlja poteškoće u pokušaju da se uspostavi ravnoteža između vrijednosti društva primitka i porijekla.

Unatoč svim poteškoćama što ih imaju imigrantska djeca, ipak je neopravdano govoriti o njihovoj slabijem školskom uspjehu jer on u prvom redu ovisi o njihovom inferiornom socijalno-ekonomskom položaju i nije nužno povezan s nacionalnim porijeklom.

Škola je počela uočavati svoju odgovornost zbog neuspjeha djece s težim socijalno-ekonomskim položajem. Zato se organiziraju Z. E. P. (Les zones d'éducation prioritaire — zone prioritarnog odgoja i obrazovanja) i ciklusi školske animacije.

Nejednakost u školskom procesu nastavlja se u nejednaku položaju na tržištu rada, pa dalje — u nejednakoj zaradi i količini društvene moći. Migrantskoj sredini osnovna je funkcija reprodukcija radne snage. Njihov je položaj na društvenoj ljestvici nepovoljan, a djeca nastavljaju s kvalifikacijom koja je analogna kvalifikaciji njihovih roditelja. Alžirci i ženska radna snaga imaju u svemu tome najnepovoljniji položaj i nezaposlenost je ove populacije najveća.

Dubinske promjene u školskom sistemu treba da dovedu do slijedećih promjena: okončati segregaciju i socijalnu nejednakost i gubitke; uspostaviti vezu između odgojno-obrazovnog sistema i znanstvenog i tehnološkog razvoja; otvoriti školu prema životu i potrebi za povećanjem demokracije i participacije.

O ovim idejama diskutiralo se na inicijativu Komunističke partije Francuske i zahtijevalo široku raspravu svih socijalnih snaga zemlje. One zahtijevaju i podrobniju analizu svih naznačenih problema jer, koliko je vidljivo iz ove knjige, oni su samo naznačeni, a planovi su dani tako apstraktno da, kada se misli o stvarnom francuskom društvu, izgledaju utopistički i neostvarljivi.

Autorica prelazi zatim na posljednje poglavlje knjige nazvano »Dijalektika: pojedinac — društvo«. Ističući značaj sredine u formiranju ličnosti i njezina identiteta govori o važnosti zadovoljenja jedne od osnovnih čovjekovih socijalnih potreba — potrebe za potvrđivanjem, te kakve sve posljedice može imati razmjena informacija između pojedinca i njegove okoline prilikom zadovoljavanja ove potrebe.

Poseban značaj ima prva socijalizacijska grupa — obitelj. Različiti kulturni modeli, najčešće defavorizirajući položaj imigrantske obitelji, nesklad između naučene sheme obiteljskih uloga i one što je nameće resocijalizaciju u društvu primitka, otežavaju uspješnu socijalizaciju mladih imigranata već unutar ovoga socijalizacijskog kruga, koji bi svojom stabilnošću trebao činiti osnovu za borbu protiv konflikata koji će proizići iz društvenog života. Škola, čija je funkcija također vrlo značajna, često ne daje pozitivnu povratnu informaciju mladom imigrantu.

Uloga medija, odnosno njihovo djelovanje ovdje je posebno analizirano. Interpretacija događaja u štampi, tvrdi M. Llaumett nakon citiranja mnogih članaka, ovisi o političkoj orijentaciji novinara i novina u kojima se oni pojavljuju, a najčešće je ona neprijateljski orijentirana prema imigrantima (»Le Figaro«).

Zaključak je da su naslovi u štampi više podstrekački nego informativni, da oni često ne odgovaraju sadržaju članka ili se odnose samo na jedan njegov manje značajan dio. Oni poriču pozitivna ishodišta mladih Magrebanaca, ističu teškoće njihova prilagođavanja, podržavaju njihovu društvenu izoliranost, a od društva ne traže nikakvu odgovornost za takvu situaciju.

Ovakav utjecaj medija izaziva reakcije ksenofobije, rasizma i etnocentrizma među Francuzima, a mladim strancima onemogućuje stvaranje pozitivne slike o sebi u kreiranju vlastitog identiteta.

U nastavku se govori o kulturnom identitetu i podvlači da pridavanje važnosti

»kulturnom« može umanjiti socijalne, političke i ekonomske probleme koji su osnova fenomena imigracije. Smatra da je važnije od definiranja kulturnog identiteta pokušati razumjeti zbog čega se on izdvaja kao problem.

Smatra da je potrebno uspostaviti interkulturalnu komunikaciju, ali da bi se to učinilo, trebalo bi da u francuskom društvu bude manje etnocentrizma a više otvorenosti za konfrontacije, više zainteresiranosti za druge ljude i njihov način mišljenja, osjećanja i djelovanja. Dok postoji socijalno-ekonomska inferiornost stranih radnika, njihova marginalizacija i segregacija, te apstinencija u političkom životu, takva komunikacija ne može biti uspostavljena.

Kada govori o mladima i o njihovu osobnom i kulturnom identitetu (a granicu između ova dva pojma nije lako povući) onda naglašava da je njihov obiteljski i školski put obilježen konfliktima. Kako će se oni u konfliktnoj situaciji socijalizirati, pitanje je na koje je autorica kao odgovor predložila tipologiju Adila Jazoulija primijenjenu na magrepsku populaciju. Moguća su dva negativna odgovora: podređenost i revolt. Ima i jedan pozitivan, ali u danim okolnostima teže ostvarljiv — autonomija, koja završava uspješnom integracijom u zemlju primitka.

Zaključak, koji se cijelo vrijeme nameće, jest da se zbog trenutne aktualizacije problema marginaliziranih mladih ljudi ne smije zaboraviti na neophodnost promjene globalne politike prema defavoriziranoj populaciji uopće, imigrantima posebno. Budućnost mladih ne može se odijeliti od budućnosti njihovih roditelja, a društvo im, smatra M. Llaumett, treba omogućiti nezavisnost kojom će oni zadovoljiti svoju potrebu za potvrđivanjem, svojstvenu svakom čovjeku.

U knjizi je nekoliko poglavlja posvećeno psihološkoj analizi problema mladih stranog porijekla. Ipak se stječe dojam da je sav taj napor prije svega usmjeren na poticanje konkretne političke akcije za rješavanje problema radničke klase u Francuskoj, a samim tim i njezina bitnoga, imigrantskog dijela. Možda zato citiranje članaka, a osobito njihova analiza djeluju tako sugestivno. Zahvaljujući kvaliteti ovog dijela knjige više doznajemo o odnosu društva prema imigrantima druge generacije nego o njima samima.

Jadranka Čačić